

Jak pojmut modlitbu Páně

Paul Buckley

OBSAH:

Předmluva.....	5
Použití tohoto článku ke skupinovému studiu	6
Úvod	7
Prosba 1: Otče náš, jenž jsi v nebesích	7
Prosba 2: Bud' posvěceno tvé jméno.....	8
Prosba 3: Přijď tvé království	10
Prosba 4: Staň se tvá vůle	11
Prosba 5: Jako v nebi, tak i na zemi	12
Prosba 6: Náš denní chléb dej nám dnes	13
Prosba 7: A odpusť nám naše viny, jako i my jsme odpustili těm, kdo se provinili proti nám	14
Prosba 9: Ne do pokušení.....	16
Prosba 10: Ale vysvobod' nás od zlého	18
Prosba 11: Neboť tvé jest království i moc i sláva na věky	19
Prosba 12: Amen.....	20
Shrnutí	21
O autorovi.....	23

Předmluva

V roce 1997 jsme se spolu s mou ženou rozhodli, že uděláme ve svých životech radikální změnu. Během následujícího roku jsme oba opustili zaměstnání, prodali dům a přestěhovali se do Richmondu v Indianě, kde jsem se nechal zapsat na Earlham School of Religion.

Předmětem mého zájmu byla kvakerská studia, studovat teologii jsem neměl v úmyslu, ale věděl jsem, že většina ostatních studentů na ESR se připravuje na povolání kazatelů a duchovních. Pokládal jsem za dobré trochu se na to připravit. Zvláště jsem považoval za nutné seznámit se lépe s Biblií a pochopit, co je to modlitba.

Své studium o modlitbě jsem začal systematicky. O modlitbě existuje plno knih, ty mi ale nic neříkaly. Některé byly na můj vkus příliš dogmatické, zatímco jiné moc povrchní. Ale hlavně mi připadalo, že předpokládaly, že čtenář už ví, co modlitba je a jak funguje. Já sám jsem si tím moc jistý nebyl.

Jako chlapec jsem navštěvoval katolické školy a chodil jsem alespoň jednou týdně na mši. Učili jsme se tam z paměti mnoho modliteb a často jsme je opakovali. Ale opakovat je stále a stále dokola nikdy nemělo valného smyslu. Spíše to připomínalo splétání slov do nějakých magických zaříkáváníí, a to zvláště v případech, když jsem jako ministrant z paměti recitoval v latině dlouhé pasáže, jimž jsem nerozuměl. Někdy na střední škole jsem s tím skončil.

Když mi nepomáhaly knihy, zkoušel jsem prostě přímo mluvit k Bohu, ale to mě neuspokojovalo. Vlastně jsem ani nevěděl, co mám říkat. Na nějakou dobu jsem pokusů o pochopení modlitby zanechal.

Mezitím jsem ale pokračoval ve studiu Bible. Koupil jsem si a prostudoval několik knih a četl si k nim odpovídající pasáže z Písma. Tehdy jsem se s Biblií teprve seznamoval, ale když jsem začínal své studium na podzim roku 1998, měl jsem už slušnou praktickou znalost Bible.

Při studiu Písma jsem narazil na verš Mt 6, 9, kde Ježíš říká: „Vy se modlete takto...“ a pokračuje slovy, která jsem v životě slyšel opakovat už nesčetněkrát: modlitbu Páně. A protože jiné mé pokusy o modlitbu selhaly, považoval jsem tento návod za ten nejlepší start.

Zpočátku jsem měl v úmyslu prostě říkat slova modlitby a soustředit se na jejich význam. Přestože to vypadalo jednoduše, ukázalo se, že dojít až na konec je prakticky nemožné. Kdysi dávno se zřejmě nějaká část mého mozku vyvinula v jakéhosi otčenášového autopilota. Když se spustil, byl jsem schopen odříkat celou modlitbu, aniž by ode mě vyžadovala sebemenšího soustředění. Pokud jsem zpomalil a soustředil se, dosáhl jsem drobného zlepšení - dokázal jsem se dostat o pár veršů dál, než se mé myšlenky znovu zatoulaly - ale celkový výsledek nestál za moc.

Ale i malý pokrok byl přece jen pokrokem. Přestože se moje myšlenky od modlitby stále ještě vzdalovaly, čím dál tím více s ní souvisely. Co to znamená, když se jméno posvětit? Proč mám Boha prosit, aby mě nevedl (do pokušení)? Co to všechno znamená v běžném jazyce?

Došla mi jedna věc: bral jsem si toho moc najednou. A tak jsem se ve druhé fázi rozhodl rozdělit si úkol na menší, stravitelnější kousky. Místo abych říkal celou modlitbu najednou, vzal jsem vždycky jen kousek, a pak jsem se snažil rekapitulovat, co jsem právě řekl. Nebyly to pokusy o přesnější překlad, snažil jsem se jen vyjádřit svými vlastními slovy, co pro mě ten úsek znamená. Přestalo být mým cílem dojít až na konec. Nyní mi stačilo, když jsem řekl při plné pozornosti jen pár vět.

Takovémuto rozjímání jsem se věnoval několik let a stalo se jednou z hlavních součástí mého duchovního života. Zkoušel jsem to už nesčetněkrát a většinou jsem se na konec stejně nedostal bez toho, aby mi myšlenky zase nezačaly cestovat, a to ani poté, co jsem si modlitbu rozdělil. Studium na škole mi ale pomohlo s některými složitějšími úseky tím, že jsem se díky němu lépe seznámil s Biblií a dozvěděl jsem se, jak k této zdánlivě jednoduché modlitbě přistupovali jiní. Během té doby jsem si těch několika vět začal hluboce vážit a došel jsem k přesvědčení, že obsahují základ Ježíšova učení i praxe.

Nyní můžu zodpovědně prohlásit, že jsem tu modlitbu „získal“ a ona si získala mě.

Použití tohoto článku ke skupinovému studiu

Pro potřeby studijních skupinek navrhuji tento postup: Nejdříve někdo přečte nahlas příslušný úryvek modlitby, biblický citát a úvahu. Nechte přibližně deset až patnáct minut na tiché rozjímání nad úryvkem a na poznamenání jeho vlastního vyjádření. To může někomu ze skupiny činit problémy. Žijeme ve světě, který se ticha a klidného rozjímání děsí. Někteří možná budou chtít okamžitě sdělit svou reakci, zatímco jiní budou potřebovat více času na to, aby k nim úryvek promluvil. I poté, co poslední osoba už dopsala, Duch svatý stále může působit a je dobré nechat ještě chvíli ticha.

V prvním kole dejte každému možnost, aby se podělil o své vlastní vyjádření té prosby. Zatímco jeden mluví, mohou mu druzí pomáhat svou plnou pozorností bez přerušování. Chvilka ticha mezi jednotlivými mluvčími umožní lépe strávit to, co bylo řečeno, a případně si k tématu udělat poznámku pro chvíli, kdy na dotyčného přijde řada.

Poté, co byla každému dána možnost promluvit (svého práva je možné se i vzdát), následuje druhé kolo reakcí, které každému umožní sdílet své myšlenky nebo pocity, které vyvstaly během ztišení. Je to zároveň možnost stavět na tom, co již bylo řečeno, nebo skupině položit otázku. Celý tenhle postup má být spíše meditativního charakteru. Nejedná se o akademickou diskusi -

jediná správná odpověď neexistuje. Úlohou každého člena skupiny je sdělit své myšlenky ostatním co nejjasněji. Jestliže má někdo ve skupině jiný názor, není třeba tyto rozdíly odstraňovat. Různé návrhy představují různé způsoby, jak je možné danému textu rozumět, a každý z těchto způsobů může být možností pro ostatní slyšet nový pohled na věc. Stejně jako v prvním kole je dobré nechat mezi jednotlivými mluvčími chvíli ticha pro poznámky a tiché rozjímání nad tím, co bylo řečeno.

Sezení je možné zakončit všeobecnou diskusí.

Úvod

Tak i vy: Jestliže ve vytržení nepromluvíte jasné slovo, jak se má poznat, co bylo řečeno? Budete mluvit jen do vzduchu! (1K 14, 9)

To, co následuje, je výběr mých osobních úvah o jednotlivých pasážích modlitby Páně. Nejedná se o vědecký rozbor, ani o detailnější překlad originálního řeckého textu. Má řečtina se omezuje na vyhledávání hesel v řeckém slovníku. Ani netvrdím, že jsem objevil nějaký skrytý nebo tajný význam. Jedná se zkrátka o výsledek mé nejlepší snahy nechat tuto modlitbu ke mně promlouvat.

V každém oddílu bude uvedeno několik slov z modlitby - tolik, kolik považuji za samostatnou prosbu - spolu s citátem z Písma, který s tou prosbou podle mého soudu souvisí. Následují některé mé myšlenky, které mě napadly, když jsem nad tímto úsekem modlitby uvažoval.

Berte prosím mé komentáře, pocity a reakce jako pouhý výchozí bod. Jsou míněny jako pozvání pro vás, abyste učinili totéž. Na konci každého oddílu nabízím své možné vyjádření příslušné prosby a nechávám prostor pro vaši vlastní interpretaci.

Prosba 1: Otče náš, jenž jsi v nebesích

Řekl: „Abba, Otče, tobě je všechno možné; odejmi ode mne tento kalich, ale ne, co já chci, nýbrž co ty chceš.“ (Mk 14, 36)

Ježíš jasně myslel na Boha jako na milujícího rodiče. K ostatním o něm často mluvil jako o „ mém Otci“ nebo „ vašem Otci.“ Jeho modlitby často začínaly pouze slovem „ Otče.“ Přestože i v hebrejských písmech je několik příkladů, kde je Bůh oslovován: „ Otče,“ častěji je představován jako vzdálená postava, k níž se jen zřídka přibližuje velekněz ve vnitřním stánku, v nejsvětější svatyni jeruzalémského chrámu. Obyčejní lidé nebyli duchovně dostatečně čistí, aby mohli jednat s Bohem přímo. To, že Ježíš mluví přímo k Bohu jako svému rodiči, muselo některým z jeho současníků připadat jako vrcholně drzé, ne-li přímo svatokrádežné.

V jednom případě zachycují evangelia Ježíše, jak oslovuje Boha ještě intimněji. Když se Ježíš modlil v getsemanské zahradě tu noc před svým ukřižováním, je psáno, že Boha oslovil „Abba“ - aramejským výrazem, který byl použit v nejstarších řeckých textech a který znamená „Tatínku“ nebo „Táto.“ Nevíme, jakého aramejského výrazu Ježíš užíval na jiných místech, kde řecký text uvádí *πατήρ* (patér), ale věřím, že se nejedná o jediné místo, kde Ježíš oslovoval Boha „Tatínku.“ Rovněž se domnívám, že když učil své učedníky modlitbě, také použil neformální a intimní oslovení „Abba“ a vyzýval je, aby dělali totéž.

Na prvních dvou slovech této modlitby je zvláštní ještě jedna věc. Jak už jsem uvedl, Ježíš často říkal „můj Otec“ nebo „váš Otec,“ ale zde se jedná o jediné místo, kde používá „náš Otec.“ Ještě více tak upevňuje pouto blízkosti mezi Bohem a lidstvem; každého zahrnuje do stejné rodiny, do níž patří sám. Zve každého, aby se k němu připojil jako dítě Boží.

Možná se najdou tací, kteří budou oslovení „Otče“ nebo „Tatínku“ považovat za nutně patriarchální a tvrdá. Bez ohledu na to, co „Abba“ označovalo v aramejštině před 2000 lety, jsou v současné společnosti přiznávány jiné aspekty rodičovství mužům a jiné ženám. Ale Bůh není omezen pohlavím, a tak bychom neměli být ani my omezováni ve svých modlitbách. Proto když se tuto modlitbu modlím vlastními slovy, používám někdy na tomto místě i „Maminko“ nebo „Mámo.“

Jiní lidé možná nemají dobrý vztah se žádným ze svých rodičů a ani toto oslovení jim nepřipadá adekvátní. Pokud patříte mezi ně, vzpomeňte si na někoho, kdo vás bezmezně miluje a můžete použít jako model pro oslovení Boha jeho. Můžete myslet na Boha jako na Dědečka, Babičku, Tetu nebo Strýčka, nebo i přítele, který je vám bližší než kdokoli z příbuzných. Vzpomeňte si, že v Písni písní je Bůh zobrazován jako milenec. Jestliže vás má toto oslovení soustředit na to, co v modlitbě následuje, můžete si vybrat, komu ji chcete adresovat.

Moje prosba: Naše nebeská Maminko (Tatínku)!

Tvoje prosba:-----

Prosba 2: Bud' posvěceno tvé jméno

„Porodí syna a dáš mu jméno Ježíš; neboť on vysvobodí svůj lid z jeho hříchů.“ (Mt 1, 21)

Mým prvním problémem v této větě bylo slovo „posvěceno.“ První, co se mi při tomto slovu vybavovalo, bylo „posvěcení.“ Věděl jsem, že to slovo má

nějakou souvislost se „svatý,“ ale zdálo se, že znamená ještě něco víc. Rozjímání ani slovníky nepomohly. Nakonec jsem si vyhledal řecký výraz $\alpha\gamma\iota\alpha\zeta\omega$ (hagiazó), který se překládá jako „posvětit,“ na jiných místech „zacházet jako se svatým,“ nebo „ctít.“ Ale toto slovo také v řečtině označuje něco, co je odděleno jako svaté a čisté - něco skrytého neuctivému zacházení. Takto poučen jsem dále uvažoval, jak to přispělo k mému porozumění „jménu.“

V Ježíšových dobách jméno nebylo jen zvukem, který označoval nějakou osobu nebo věc; věřilo se, že jméno zjevuje podstatu věci samé. Rodiče například nevolili pro své dítě jméno podle toho, aby znělo libozvučně - oni potřebovali to pravé, které by vystihovalo, kým to dítě opravdu je. V citátu uvedeném na začátku tohoto oddílu říká anděl Josefovi, aby Mariino dítě pojmenoval Ježíš, což znamená „JHWH je spása,“ neboť, jak anděl vysvětluje, „on vysvobodí svůj lid z jeho hříchů.“

Důsledkem tohoto pohledu na jména byl názor, že znát něčí jméno znamená znát také jeho povahu a, v jistém smyslu, mít nad ním i určitou moc. Takže znát Boží jméno znamenalo znát také Boží podstatu a také mít určitý vliv na Boha.

V hebrejských písmech bylo Boží jméno (יהוה JHWH) pokládáno za příliš svaté, než aby mohlo být vyslovováno. Kdykoli tedy čtenář na svatý tetragramaton narazil, vyslovoval jej jako אדונאי (adonaj - hebr. Pán). I dnes většina anglických (i českých, pozn. překl.) překladů Bible užívá namísto JHWH výrazu „the Lord“ (Pán).

V prvním století byla drtivá většina lidí negramotná a Písmo znala jen z toho, jak je slyšela předčítat. Pro tyto lidi bylo tedy Boží jméno stejně vzdálené jako Bůh sám - nikdy ho neviděli, neslyšeli a ani se ho nikdy nedotkli. Ono existovalo - každý a všechno mělo nějaké jméno, ať už známé nebo neznámé - ale bylo mimo dosah běžného člověka.

V průběhu staletí se chápání toho, co jméno označuje, radikálně změnilo. Dnes už pro nás znamená něco jiného. Přišel jsem na to, že pokud bych měl svými slovy vyjádřit to, co měl Ježíš na mysli, musel bych tuto prosbu úplně přeformulovat. Možná by mohla znít takto: „Jsi tak svatý a odlišný ode mě, že nejsem schopen vůbec popsat, kdo jsi.“

Přestože se mi toto vyjádření jevilo z rozumového hlediska správné, našel jsem po čase hlubší a osobnější vyjádření toho, co pro mě tato věta znamená:

Moje prosba: I pouhé vyslovení Tvého jména je požehnáním.

Tvoje prosba: -----

Prosba 3: Přijď tvé království

„... *Vždyť království Boží je mezi vámi!*“ (L 17, 21)

Tak jako někteří lidé mohou mít negativní věci spojené se slovem „otec“, tak i pod slovem „království“ si dnes můžeme představit významy, které lidé před 2000 lety neznali. Došel jsem k tomu, že by bylo užitečné nahradit ho původním řeckým slovem „βασίλεια“ (basileia). V běžné řeči označuje království část země ovládanou lidskou bytostí. *Basileia* je duchovní stav oddanosti Bohu.

Když jsem poprvé opravdu začal věnovat pozornost této prosbě, napadlo mě, že by snad měla znít jinak: „Tvé království přijde“ nebo „Tvé království přišlo.“ Spíše se mi zamlouvala ta první možnost. Čekal jsem na Boha, že přijde a ustanoví nový řád. Ale když jsem se seznámil s dalšími místy v evangeliích, kde se mluví o království, zjistil jsem, že Ježíš nemluvil o něčem, co mělo přijít ve vzdálené budoucnosti, ale o něčem, co je velmi blízko. Verš na začátku tohoto oddílu říká, že *basileia* je „po ruce“ - ne úplně zde, ale velmi blízko. (Řecká předložka *εντός* - *entos*, která je použita v originálním textu Nového Zákona, má kromě „mezi“ také význam „uvnitř“, stejně tak anglická předložka „within“, kterou použil autor tohoto článku, pozn. překl.)

Co ale znamená *basileia*? Ježíš o ní mluví na několika místech v evangeliích, ale popisuje ji v podobenstvích: „Království nebeské je jako hořčičné zrno... jako kvas... jako poklad ukrytý v poli... jako když obchodník kupuje krásné perly... jako síť, která se spustí do moře... jako když jeden hospodář vyšel najmout dělníky na svou vinici... jako když jeden král vystrojil svatbu svému synu...“

Ježíš v těchto podobenstvích nikdy přesně neříká, co *basileia* je - říká jen, jako co je. Možná, že přímý popis by byl pro učedníky nestravitelný, nebo dokonce nepochopitelný. Zdá se, že se jedná o něco skrytého nebo přehlíženého, ale přesto na nás není, abychom po tom pátrali. Ježíš varuje, že někteří budou říkat: „Hle, je tady,“ nebo „hle, je tam,“ ale my je nemáme poslouchat. *Basileia* je mezi námi.

Jestliže je tedy mezi námi (nebo dokonce uvnitř nás, pozn. překl.) něco tak úžasného, měli bychom o tom samozřejmě něco vědět, ale možná, že klameme sami sebe, když to tak horlivě hledáme někde mimo. Ježíš nás varuje před tím,

abychom se snažili vytvořit království na Zemi - Boží klid a mír můžeme najít tak, že mu uděláme místo ve svých srdcích a duších.

Moje prosba: Máš místo v mém srdci.

Tvoje prosba: -----

Prosba 4: Staň se tvá vůle

„Já jsem svého milého, on dychtí jen po mně.“ (Pís 7, 11)

Ani bychom nemuseli věřit, že byl Ježíš od Boha, aby nám bylo jasné, že tu noc před svou smrtí věděl, co ho čeká. Byl by mohl utéct, ale místo toho odešel stranou a o samotě se modlil ke svému Abba. Ve své modlitbě prosil, jestli by mohl být ušetřen utrpení, které na něj čekalo, ale modlitba končí slibem věrnosti: „...avšak ne jak já chci, ale jak ty chceš.“ Svobodně se rozhodl naplnit Boží vůli.

Stejně tak, jako může být pro současného čtenáře překážkou slovo „otec“ nebo „království“, já jsem nějakou dobu zápasil s výrazem „Boží vůle“. Vzbuzoval ve mně představu tvrdého a neústupného Boha. „Boží vůle“ mi přišla jako obtížná a nevyhnutelná povinnost, která na mě byla vložena; věc, kterou nelitostný a náročný Bůh požaduje od svých pokorných a úslužných oveček.

Ale Bůh, jak jsem ho poznal, takový není. I ve chvílích, kdy měl důvod se na mě hněvat, jsem vždycky cítil, že jde za mnou, volá mě, a zve mě zpátky k sobě, pokud budu chtít.

Spíše než s „Boží vůlí“ jsem měl zkušenost s jeho touhou po mně, s touhou, jakou zamilovaný cítí ke svému protějšku. Ať už jsem se od něho vzdálil jakkoli, vždycky jsem cítil, že Bůh touží po tom, abych se vrátil. Když teď tedy vidím výraz „Boží vůle“, vybaví se mi jeho přání a touha.

Věřím, že Boží stvoření vesmíru je proces. Na počátku měl Bůh v plánu vytvořit všechno v nádherné harmonii. I po té dlouhé době Bůh stále touží po naplnění svého plánu a doufá, že v něm najdu svoje místo. To neznamena, že bych měl přestat být sám sebou, ale naopak bych sám sebou měl být co nejvíce. Svými skutky můžu Bohu pomáhat v uskutečnění jeho plánu, nebo ho mařit. Když dělám to, po čem Bůh touží, abych dělal, stávám se součástí jeho stvoření, které spěje k uskutečnění Božího plánu harmonie.

Když dám přednost svým touhám před těmi Božími, moje možnost účastnit se jeho plánu se ztrácí. Ale plán stále zůstává a Bůh doufá, že i já zůstanu, a dává mi novou příležitost.

Moje prosba: Ať tvoje stvoření odpoví na tvou lásku, kterou k němu máš.

Tvoje prosba: -----

Prosba 5: Jako v nebi, tak i na zemi

„Bud'te tedy dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec.“ (Mt 5, 48)

Několik let potom, co jsem se začal hlouběji zabývat modlitbou Páně, jsem zjistil, že tuhle část přeskakuji. Ona vypadá docela jednoduše - nejsou v ní žádná neobvyklá slova, a tak se nabízelo brát ji tak, jak je - ale všiml jsem si, že mám problém s „nebem.“ Není to totiž slovo, které bych používal nějak často, nebe a peklo nehrají v mém duchovním životě hlavní roli. Především jsem si nebyl jist, co pro mě „nebe“ znamená. Opravdu si nemyslím, že bych měl po své smrti sedět na obláčku s harfou v ruce. Nemám ani jinou podobnou představu posmrtného života, které bych věřil.

Proto v běžném hovoru slovo „nebe“ nepoužívám. Když bych zmínil „nebe,“ ostatní by se mohli mylně domnívat, že si pod ním představuji to, co oni. Jako nejjistější se tedy jeví prostě toto slovo ignorovat a řeči o nebi se vyhýbat. Ale rozdíl je v tom, že tady nejde o běžný hovor; modlitba je rozhovor s Bohem. A samozřejmě bych tedy měl při modlitbě dávat o to větší pozor, jestli říkám to, co opravdu myslím.

Ježíšovi učedníci tento problém neměli. Před dvěma tisíci lety lidé přijímali existenci odděleného duchovního království podobně jako my dnes přijímáme třeba existenci ledovců v polárních oblastech nebo subatomárních částic. (Nikdy jsem nic z toho neviděl, a přesto věřím, že existují.) Pro první křesťany bylo nebe reálným místem nad oblohou a hvězdami. Bylo to místo, kde přebývá Bůh a ostatní nebeské bytosti. Ale vzdálenost mezi námi a hvězdami se během posledních staletí rozrostla až k hodnotám, které nám připadají nekonečné, a místo, kde by mělo být nebe, se od nás tedy začalo vzdalovat a vzdalovat.

Já věřím, že duchovní svět existuje, ale opravdu nevím, jak vypadá. Nejsem si jist tím, jestli tam jsou nějaké další nebeské bytosti, nebo jestli tam odcházejí lidé po své smrti. Nevím, jak to vypadá, když se tam projevuje Boží vůle. Ale zároveň je pro mě nepřijatelné nechat těch sedm slov modlitby bez povšimnutí.

Naštěstí nevěřím, že význam této věty závisí na tom, jestli věříme v existenci nebe jako místa, kam přijdeme po smrti. Nebe nebo andělé mohou, nebo nemusí existovat, ale i kdyby to všechno byl jen mýtus, vykresluje obraz *basileia* jako místa dokonalé harmonie. Toto „nebe“ je místo, kde všichni svobodně přijímají Boží lásku a neustále ji svobodně a různými způsoby Bohu opětvují.

Jestliže se na to podíváme z tohoto úhlu, tato věta nás vyzývá k maximální věrnosti. Vyzývá nás, kteří teď žijeme na zemi, abychom byli důslední ve svém hledání a konání, abychom byli takoví, jaké chce Bůh mít obyvatele nebe. Těchto pár slov jsem začal chápat jako prosbu o pomoc, abych se stal takovým, jakým bych měl být. Právě teď jsem možná velmi nedokonalou lidskou bytostí, ale můžu se snažit o dokonalou oddanost Bohu a můžu ho prosit, aby mi jí pomohl dosáhnout.

Moje prosba: Pomoz mi být věrným.

Tvoje prosba: -----

Prosba 6: Náš denní chléb dej nám dnes

„Neukládejte si poklady na zemi... Neboť kde je tvůj poklad, tam bude i Tvé srdce.“ Mt 6, 19.21

Tento úsek vypadá na první pohled jako prostá žádost o jídlo, a to dost konkrétní: Dej nám chléb *dnes* a, při pohledu do budoucna, dávej nám ho *denně*. Mnoho mých dětských modliteb vypadalo podobně: „Dej mi kolo.“ „Dej, ať napíšu písenu.“ „Dej, ať mě nechytí.“

Takto už se dnes modlit nemůžu. Takovéto modlitby totiž předpokládají, že jsem schopen Bohu říct, co opravdu potřebuji. Ale Bůh zná moje potřeby lépe než já sám.

Při přemýšlení nad touto prosbou jsem se naučil nebýt doslovný. V řečtině i hebrejštině totiž výraz pro chléb označuje zároveň i jakékoli jiné jídlo. A šel jsem ještě dále; naučil jsem se toto slovo číst jako metaforu za všechny věci, které jsou potřeba k životu. Když se na to tedy podíváme z tohoto pohledu, můžeme tu větu číst jako: „Dej nám to, co dnes budeme potřebovat.“

Podobná výzva po absolutní důvěře se nachází i na jiném místě v evangeliích: když Ježíš posílá učedníky kázat. Přikázal jim, aby si s sebou téměř nic nebrali - žádné peníze, náhradní šaty, ani chléb. Měli být zcela závislí na lidech, kteří jim měli posloužit jídlem, ošacením i místem na spaní.

Anebo, možná přesněji, měli být závislí na Bohu, který jim to všechno každý den opatří.

Tyto pokyny nebyly omezené jen na okruh Ježíšových nejbližších. V citátu uvedeném výše, který pochází z Kázání na hoře, se Ježíš vyslovuje proti shromažďování pozemského bohatství. Všechny nás varoval, že naše srdce budou tam, kde je náš největší poklad. Potom ukázal na ptáky a zeptal se, jestli se Bůh nepostarává také o nás, když se stará o ně. Dobří rodiče se starají o své děti každý den a my všichni jsme Boží děti.

Když nás Ježíš učil prosit o „naš denní chléb,“ říkal nám, abychom dnes hledali to, co budeme dnes také potřebovat a nestarali se o vytváření zásob na zítřek. Jestliže se budeme pokoušet nést více než právě teď potřebujeme, jen nám to na naší duchovní cestě bude překážet.

Moje prosba: Dej mi jen to, co budu dnes potřebovat.

Tvoje prosba: -----

Prosba 7: A odpusť nám naše viny, jako i my jsme odpustili těm, kdo se provinili proti nám

„Neboť jestliže odpustíte lidem jejich přestoupení, i vám odpustí váš nebeský Otec.“ (Mt 6, 14)

Prosba za odpuštění je základem duchovního zdraví. Abych mohl říct: „odpusť mi,“ musím přiznat, že odpuštění potřebuji, protože jsem udělal něco špatného. Dlouho jsem si myslel, že právě tohle je smyslem této prosby, ukázat mi, že jsem udělal něco špatně a přivést mě k tomu, abych požádal o odpuštění a získal ho. Ale v této větě je skrytého něco mnohem těžšího, než přiznání vlastních chyb a prosba o milost. Ta prosba se totiž ve své druhé polovině radikálně mění.

Jedním ze stupňů zármutku je smlouvání. Ten, kdo se nachází v této fázi, třeba říká: „Bože, když mi pomůžeš, budu chodit každý týden do kostela.“ Někdy se snažíme přimět Boha k tomu, aby udělal to, co chceme, tím, že mu na oplátku nabídneme něco, o čem si myslíme, že chce on. Chováme se, jako bychom mohli Boha odměnit za jeho dobré chování.

Tato prosba smlouvání převrací. Namísto „Bože, jestli mi odpustíš, odpustím ostatním i já,“ přenáší úlohu odpustit jako první na nás.

Když jsem začal přemýšlet o vlastní formulaci této prosby, uvědomil jsem si, že je snadné říct něco abstraktního. Odpustit anonymním „kdo se provinili proti nám“ je jednodušší než odpustit lidem, se kterými denně žiji a pracuji. Abych byl poctivý sám k sobě, musím být často konkrétnější:

„Odpusť mi tak, jako já odpouštím svému šéfovi, že mě nutí pracovat v sobotu.“

„Odpusť mi tak, jako já odpouštím komisi, kvůli níž jsem nedostal tu práci, o níž jsem měl zájem.“

„Odpusť mi tak, jako já odpouštím ostatním řidičům na dálnici.“

„Odpusť mi tak, jako já odpouštím své matce.“

„Odpusť mi tak, jako já odpouštím svému synovi, když mi odmlouvá.“

„Odpusť mi tak, jako já odpouštím lidem, kteří nechávají na záchodě zvednuté prkénko.“

Občas si musím připomenout, co se ode mě vlastně očekává. V těchto dnech tuto prosbu vyjadřuji takto:

Moje prosba: Odpusť mi natolik, nakolik já odpouštím ostatním.

Tvoje prosba: -----

Prosba 8: A ved' nás

(Text, který je podkladem pro prosby 8 a 9, zní v češtině „A nevydej nás v pokušení.“ Anglický překlad King James Version, z něhož autor článku vycházel, překládá: „And lead us not into temptation,“ doslova: „A ved' nás ne do pokušení.“ Z tohoto důvodu je v těchto místech modlitba rozdělena tak, jak by ji asi čtenář některého z českých překladů nerozdělil, pozn. překl.)

„Naživu mě udržuje, stezkou spravedlnosti mě vede pro své jméno. I když půjdu roklí šeré smrti, nebudu se bát ničeho zlého, vždyť se mnou jsi ty. Tvoje berla a tvá hůl mě potěšují.“ (Ž 23, 3.4)

Když se někdo modlí Otčenáš, obvykle tato tři slova spojuje s tím, co následuje. Když jsem se v roce 1997 začal modlitbou Páně zabývat, dělal jsem to také tak. Ale čím více času jsem nad tímto delším celkem trávil, tím více jsem nabýval přesvědčení, že by v něm měla být čárka. Zdálo se mi, že se jedná o dvě vzájemně propletené myšlenky, nad nimiž by se mělo uvažovat odděle-

ně. Když jsem tak učinil, cítil jsem, že tato tři slova jsou jádrem celé modlitby a také jádrem mé odpovědi na ni: „Veď mě.“

Nabízí se myšlenka, že „veď mě“ je totéž jako „ukaz mi cestu a půjdu po ní.“ Ve svých úvahách jsem došel k tomu, že mám s tímto přístupem dva problémy. Zaprvé mi přišlo, že předpokládá, že jsou chvíle, kdy nám Bůh cestu neukazuje. To by mohlo posloužit jako dobrá omluva poté, co jsem udělal něco špatného. Jsem ale přesvědčen, že tomu tak není. Přestože ne vždy věnuji pozornost tomu, co mi Bůh říká (a třeba i úmyslně), pokaždé potom cítím, že je něco v nepořádku. „Cesta“ je vždycky vidět.

Druhý a závažnější předpoklad je ten, že prosbou „veď mě“ říkám Bohu, že bych chodil po cestách spravedlnosti, kdyby mi je ukázal. Kéž by to bylo tak jednoduché!

Jedním z významných obrazů Boha jako vůdce nebo průvodce je v Písmu pastýř. Je dobré si uvědomit, že pastýř pouze neukazuje ovečkám cestu, je třeba, aby je aktivně vedl. Pastýřova práce začíná tím, že navádí ovečky na cestu, na kterou váhají vstoupit. Někdy musí pastýř použít i svou hůl, aby ovečku jemně navedl zpět ke stádu. Někdy je hole potřeba i k tomu, aby důrazněji popohnala opozdilce. Ovečky takové vedení ne vždy ocení - stejně jako já.

Mít pokoru požádat Boha o vedení je prvním krokem ke zbožnému životu. Teprve až vzdám své pokusy vést si svůj život sám, když přestanu věřit, že jsem svým vlastním pánem a poprosím Boha, aby se tím pánem stal on, teprve potom mohu doufat, že konám Boží vůli, a objevovat přítomnost jeho *basileia* ve svém srdci.

Moje prosba: Bud' mým vůdcem.

Tvoje prosba: -----

Prosba 9: Ne do pokušení

(Viz pozn. překl. pod nadpisem prosby 8)

„*Zná přece tajnosti srdce.*“ (Ž 44, 22)

Dlouhou dobu končily všechny mé pokusy o pochopení těchto slov stejnou otázkou: „Proč by měl někoho uvádět do pokušení milující Bůh?“

Mimo to se pokušení nacházejí všude kolem nás; málokdy potřebujeme někoho k tomu, aby nás do nich uváděl. Většina z nich se nezdá být nějak zvláště závažná: „Pojedu šedesátkou, když povolena rychlost je padesát?“ „Dám si i ten poslední koblížek?“ „Můžu být hrdý (jenom trošku) na svůj úspěch?“

Možná, že na takovýchto věcech závisí osud celého vesmíru, ale já o tom pochybuji. Krom toho jsem dospělý a znám se, znám svoji slabost, znám i to, co nepřiznám ostatním. Takovým pokušením obvykle není těžké odolat. Ve chvíli, kdy cítím potřebu modlit se, aby mě opustila, jsem už nad nimi vlastně zvítězil sám a jediné, co opravdu potřebuji, je trochu pomoci, abych jim opět odolal.

Anebo klamu sám sebe? Opravdu jsem našel problém pouze v sobě samém? A co je důležitější: Opravdu se znám tak dobře? Opravdu znám tak dobře svoje možnosti a hranice?

Jsem otec tří dospělých dětí. Celý život jsem pro ně chtěl jen to nejlepší. Mnoha způsoby jsem se snažil, aby vyrostly v silné, čestné a nezávislé lidi. Už dávno jsem přišel na to, že kdybych se je byl snažil chránit, aby je nepotkalo žádné neštěstí, kdybych byl na sebe bral všechny jejich starosti, nebo je chránil před následky jejich vlastních rozhodnutí, zůstaly by stále dětmi bez ohledu na to, kolik let by jim doopravdy bylo.

Pokaždé, když čelily nové zkoušce, jako by trochu povyrostly, a to bez ohledu na to, jestli obstály nebo ne a jestli bych byl býval schopen tu věc vyřešit sám.

Často jsem byl nucen proto, abych byl dobrým rodičem, nechat je některé věci dělat úplně samotné. Někdy jsem je musel nechat udělat chybu. A co pro mě bylo nejtěžší, musel jsem sledovat, jak se blíží malér a nechat ho, aby přišel.

Bůh je náš dobrý rodič. Musí nás nechat projít časy zkoušek, abychom mohli duchovně růst. Někdy nemusíme obstát, ale i prohra povede k tomu, že sami sebe lépe poznáme.

Každý z nás má někdy chvíle, kdy přecení svou duchovní zralost. Pro naše dobro nás někdy Bůh musí vystavit zkoušce. V těch chvílích ho můžeme prosit, aby nám zkoušku odložil, nebo dokonce úplně zrušil. Ale jestliže jsme věrní, zakončíme své prosby tak jako Ježíš v zahradě getsemanské: „Avšak ne jak já chci, ale jak ty chceš.“

Moje prosba: Pomoz mi čelit mé vlastní slabosti.

Tvoje prosba: -----

Prosha 10: Ale vysvobod' nás od zlého

„Vytáhl mě z jámy zmaru, z tůně bahna, postavil mé nohy na skálu, dopřál mi bezpečně kráčet.“ (Ž 40, 3)

Co je to „zlé“? Před dvěma tisíci lety se nevinným lidem stávaly denně strašné věci. Umíraly nevinné děti. Nemoci se prohnaly mezi lidmi, některé zkosily, zatímco jiní bez nějaké zvláštní příčiny přežili. Déšť nepřicházel, když ho bylo zapotřebí, a celé vesnice trpěly hladem. Anebo nakonec přšlo několik dní a déšť způsoboval záplavy. Nebo se krajem přehnala římská armáda (nebo perská či egyptská) a zabíjela, znásilňovala a plenila. Cesty byly ohrožovány lupiči a vrahy. Jak napsal apoštol Petr ve svém listu, zlo obcházelo krajem jako lev řvoucí a hledalo, koho by pohltilo.

Můj svět patří k těm bezpečnějším. Já osobně se příliš neobávám toho, že se stanu obětí války nebo hladomoru. Tam, kde žiji, je zločinnost nízká a nemoci bývají zřídka dlouhodobé, zanechávající následky, nebo smrtelné. Ale nemůžu klamat sám sebe, že jsem zcela v bezpečí, a to ani v čistě tělesném smyslu. Nebo že bezpečí, které mám tak rád, je alespoň do určité míry rozšířeno všude ve světě. Proto jsem vděčný za místo, kde žiji, ale nemyslím, že se tato prosba týká toho zla, které vidíme kolem sebe ve světě.

Můžeme Boha prosit, aby nás ochránil od vnějšího zla, od přírodních katastrof a zlých skutků jiných lidí, ale tyto věci jsou mnohem méně nebezpečné než zlo, které je uvnitř nás. Vnější zlo může ohrožovat naši tělesnou bezpečnost, ale zlo, které konáme my sami, ohrožuje naši bezpečnost duchovní.

Většinu času nejsme ve vážném ohrožení. Jednat opravdu zle je těžké. Je k tomu potřeba, abychom si uvědomovali, že to, co děláme, je opravdu špatné a odděluje nás to od Boha, ale přesto se rozhodneme to udělat. Konat opravdové zlo znamená úplné odvrácení od Boha a přerušování našeho vztahu s ním. Modlím se, aby byl Bůh se mnou, kdykoli budu čelit takovému rozhodnutí.

V mém každodenním životě mi tato prosba pomáhá uvědomit si mnohem prozaičtější problém. Pozření jednoho čokoládového dortíku navíc je spíše nerozum nežli zlo, ale omlouvání mé slabosti a podřizování se nerozumným touhám mě činí při každé další příležitosti náchylnějším k podlehnutí. A naopak, jestliže se snažím být věrný i v těchto malých věcech, posiluje mě to pro chvíli, kdy přijde opravdová zkouška.

Tato prosba mi připomíná moji schopnost sebezapření.

Moje prosba: Ochraň mě před mou vlastní hloupostí.

Tvoje prosba: -----

Prosha 11: Neboť tvé jest království i moc i sláva na věky

„*Moje království není z tohoto světa.*“ (J 18, 36)

Vypořádat se s tímto oddílem byl vždycky můj největší problém. Protože jsem byl vychován jako katolík, nikdy nebyl součástí modlitby, kterou jsem odříkával nebo slýchal při mši. Měl jsem dojem, že byl k modlitbě Páně tak nějak přilepen a nikdy mi tam úplně nepasoval. Zdál se mi příliš formální a přišlo mi, že ukazuje Boha jako mocichtivého a slávou posedlého tyrana. K tomu osobnímu, intimnímu rozhovoru s mým Abba, který mu předcházel, mi neseseděl.

Když jsem zjistil, že většina teologů nevěří, že tato slova byla původní součástí modlitby (v současných překladech Bible ji nenajdeme), napadlo mě, že bych je prostě mohl ignorovat. Ale stále pro mě zůstávala výzvou. „Proč tam asi byla připojena?“ divil jsem se. Mají mi říct něco důležitého?

První krok vpřed jsem udělal, když jsem si uvědomil, že se nemám na Boha dívat jako na pozemského krále a na jeho *basileia* jako na království z tohoto světa. *Basileia* je Boží plán, jaké jeho stvoření může být a také by být mělo. Tuto věc si připomínáme, když říkáme, že *basileia* náleží Bohu. Toto vyznání nám připomíná, kde je náš největší poklad, a znovu zve Boha, aby přebýval v našem nitru.

Zadruhé jsem si uvědomil, že se v celé této modlitbě nemluví o Boží moci, která vládne nad námi, ale o zmocnění od Boha, které nám dává k tomu, abychom rostli a stávali se tak stále opravdověji sami sebou.

A konečně, uznání, že všechna opravdová sláva náleží Bohu, nás vede k tomu, abychom se čestně vyrovnali se svou touhou po vlastní slávě. Bez Božího obdarování budujeme svými omezenými schopnostmi pomíjivé sny, abychom získali přechodné uznání. Chytáme se do pasti vlastní smrtelnosti. Jestliže užíváme Božího zmocnění k budování jeho *basileia*, naše životy se naplňují slávou.

Když si tohle všechno uvědomíme, můžeme se zbavit svých pocitů útlaku a s radostí vyjadřovat vděčnost.

Moje prosba: Děkuji ti za všechna tvoje požehnání.

Tvoje prosba: -----

Prosbá 12: Amen

Vtom jsem uslyšel hlas Panovníka: „Koho pošlu a kdo nám půjde?“ I řekl jsem: „Hle, zde jsem, pošli mne!“ (Iz 6, 8)

Dříve jsem si myslel, že „amen“ vlastně není slovo, že ani nemá význam a slouží jenom jako znaménko, které odděluje svatou řeč od řeči normální. Bral jsem ho jako „tak ahoj“ na konci telefonického hovoru.

To je ovšem na hony vzdáleno tomu, co toto slovo znamenalo pro Izraelce putující z Egypta nebo pro Ježíšovy učedníky. V hebrejštině אמן (amen) bylo potvrzením - znamenalo „opravdu“, „velmi“ nebo „budiž tak.“ Když přešlo do řečtiny, ponechalo si αμήν (amén) svůj původní význam, a když bylo vysloveno na konci kázání nebo modlitby, znamenalo „ať se tak stane.“ Spíše nežli o přechod ze svaté řeči do běžné se jednalo o výzvu k přenesení toho svatého do každodenního života. Jednalo se o slib, že se budeme podílet na uskutečnění toho, co bylo řečeno.

Je snadné dojít k předsvědčení, že uctíváme Boha tím, že mu vymezíme určitý čas nebo místo jako svaté a vyhradíme mu zvláštní slova pro modlitbu. Ale jestliže tak učiníme, nepřímo tím dáváme najevo, že ostatní chvíle, místa a řeči patří jen nám samým. Naše „amen“ by tedy nemělo znamenat „právě jsem se domodlil,“ ale „teď proměním svá slova v činy.“

Našel jsem několik vyjádření této prosby v populární kultuře: V seriálu Star Trek říká kapitán Jean Luc Piccard: „Staň se!“ V díle „Horton sedí na vejcích“ od Dr. Seusse říká slon Horton: „Řekl jsem, co jsem myslel, a myslel jsem, co jsem řekl; na sto procent, čestné sloní.“ A to je příklad, podle něhož se snažím žít.

Moje prosba: Pomáhej mi, Bože!

Tvoje prosba: -----

Shrnutí

„Při modlitbě pak nemluvte naprázdno.“ (Mt 6, 7)

Nyní, když jsme postupně přeformulovali celou modlitbu svými slovy, nastal čas, abychom se podívali, jak bude vypadat jako celek. Tady je moje verze:

Náše nebeská Maminko (Tatínku)!

I pouhé vyslovení Tvého jména je požehnáním.

Máš místo v mém srdci.

Ať tvoje stvoření odpoví na tvou lásku, kterou k němu máš.

Pomoz mi být věrným.

Dej mi jen to, co budu dnes potřebovat.

Odpusť mi natolik, nakolik já odpouštím ostatním.

Bud' mým vůdcem.

Pomoz mi čelit mé vlastní slabosti.

Ochraň mě před mou vlastní hloupostí.

Děkuji ti za všechna tvoje požehnání.

Pomáhej mi, Bože!

Ale tímto shrnutím moje práce neskončila. Toto bylo moje vyjádření modlitby Otčenáš v době, kdy jsem psal tento článek, ale nemusí jím nutně být kdykoli jindy.

Podle Matoušova evangelia těsně předtím, než Ježíš prvně říká tuto modlitbu, učí své učedníky, jak se modlit a jak ne. Řekl jim, že opravdová modlitba není pronášena veřejně, ale v soukromí. Potom říká: „Nemluvte naprázdno.“ Tato slova mluví přímo ke mně. Kdykoli dovolím svému otčenášovému autopilotu, aby se spustil, pak už se nemodlím, jen mluvím naprázdno.

To, čím jsem se během několika posledních let zabýval, mi znovu otevřelo možnost se modlit. Ale když do svého starého autopilota vložím nová slova, povede mě zase tam, kde jsem byl. Neboť aby se moje slova stala modlitbou, musí vyjadřovat, co moje srdce cítí právě v tu danou chvíli.

To ovšem neznamena, že jsou psané modlitby vždycky k ničemu. Slova, která inspirovala jiné, mohou oslovit i mě. Co ale nedokáží, je zbavit mě nutnosti být při modlitbě duchem přítomen.

Všechno, co můžu udělat, je otevřít se Bohu a nechat slova plynout. Pokud jsem upřímný, budou slova, která dnes použiji, stačit pro dnešek. Abych byl upřímný i zítra, musím najít slova vhodná pro zítřek.

O autorovi

Paul Buckley je kvakerský teolog a historik. Žije v Richmondu v Indianě, kde je členem Clear Creek Meeting. Jeho nejnovější knihou je *Twenty-First Century Penn*, sbírka pěti teologických děl Williama Penna převedených do moderní angličtiny.

Tuto brožurku je možno získat v anglickém originále s názvem „Owning the Lord`s Prayer” na adrese: buckley.spohr@att.net. Celý text rovněž vyšel v časopise Friends Journal 2/2005 (www.friendsjournal.org).

Český překlad: Pavel Marušinec, Prague Worship Group, 2005
Bližší informace: www.kvakeri.cz

Všechny biblické citáty jsou převzaty z Českého ekumenického překladu (vydání z roku 1995).